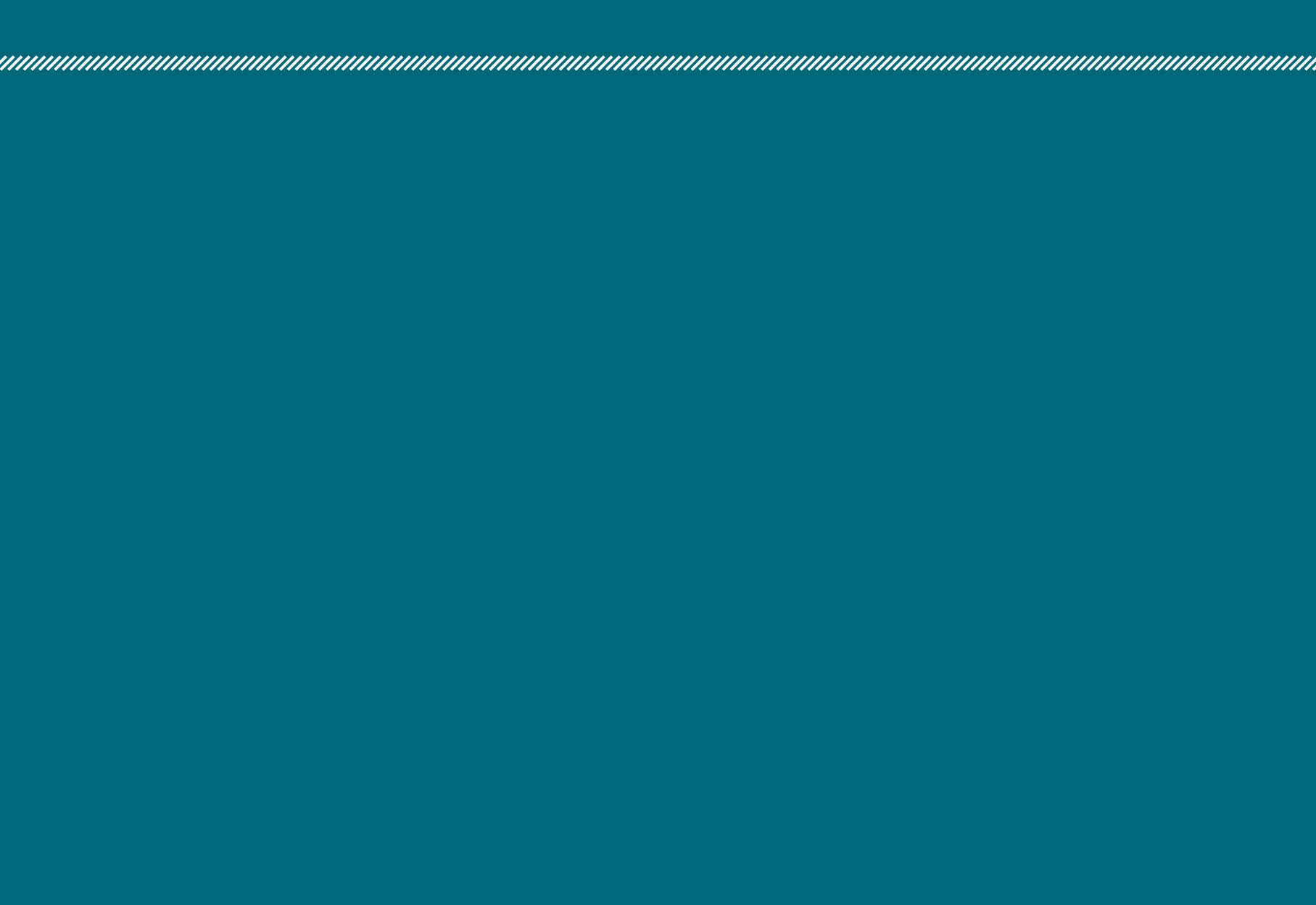

הכלכלה הפלסטינית והעובדים הפלסטינים בישראל ערב מלחמת חרבות ברזל

ניסן אברהם

נקודות מרכזיות

שוק העבודה הפלסטיני ורמת החיים הכלכלית של הפלסטינים, ערב המלחמה:

- שוק העבודה בשטחים ביו"ש הציג ביצועים חזקים יותר לעומת רצועת עזה, המתבטאים בשיעורי אבטלה נמוכים יותר ובשיעורי השתתפות גבוהים יותר בכוח העבודה - הן בקרב נשים והן בקרב גברים. פערים אלו הלכו והתרחבו מאז נסיגת ישראל מהרצועה והשתלטות חמאס לאחר מכן.
- רוב הנשים הפלסטיניות מצויות מחוץ לכוח העבודה - הן בשטחים ביו"ש והן ברצועת עזה. נוסף על כך, שיעורי האבטלה של הנשים הצעירות (גילאי 25-44) ברצועת עזה גבוהים מ-50%.
- התל"ג לנפש ברצועת עזה נמצא בנסיגה מאז השתלטות חמאס על הרצועה, מה שהחריף את הפערים ברמת החיים בין הרצועה לשטחים ביו"ש.

העסקת פלסטינים בישראל:

- ערב המלחמה (הרבעון השלישי של 2023) נכנסו לישראל כ-170 אלף עובדים פלסטינים, וכ-22% מהם הועסקו ללא היתר עבודה. כ-98% מהעובדים הפלסטינים בישראל הגיעו מהשטחים ביו"ש.
- כמעט רבע מהמועסקים הפלסטינים מהשטחים ביו"ש הועסקו בישראל ב-2022 - שיא של 22 שנים לפחות. רובם הועסקו בענף הבנייה.

- על רקע הגידול החד במספר העובדים הפלסטינים מהשטחים שהועסקו בענף הבנייה הישראלי, נרשמה ירידה במספר העובדים הערבים הישראליים בענף. ייתכן שבענף זה יש תחליפיות מסוימת בין עובדים פלסטינים לעובדים ערבים ישראלים.
- הגברת הגישה לתעסוקה בישראל עשויה לשבש את מערכת התמריצים בכלכלה הפלסטינית, שכן חלק משמעותי מהאוכלוסייה הלא-משכילה השתכרה יותר מאשר האוכלוסייה המשכילה, ולכן נוצרו תמריצים שליליים להשקעה בהון אנושי.

השלכות מלחמת חרבות ברזל על הכלכלה הפלסטינית:

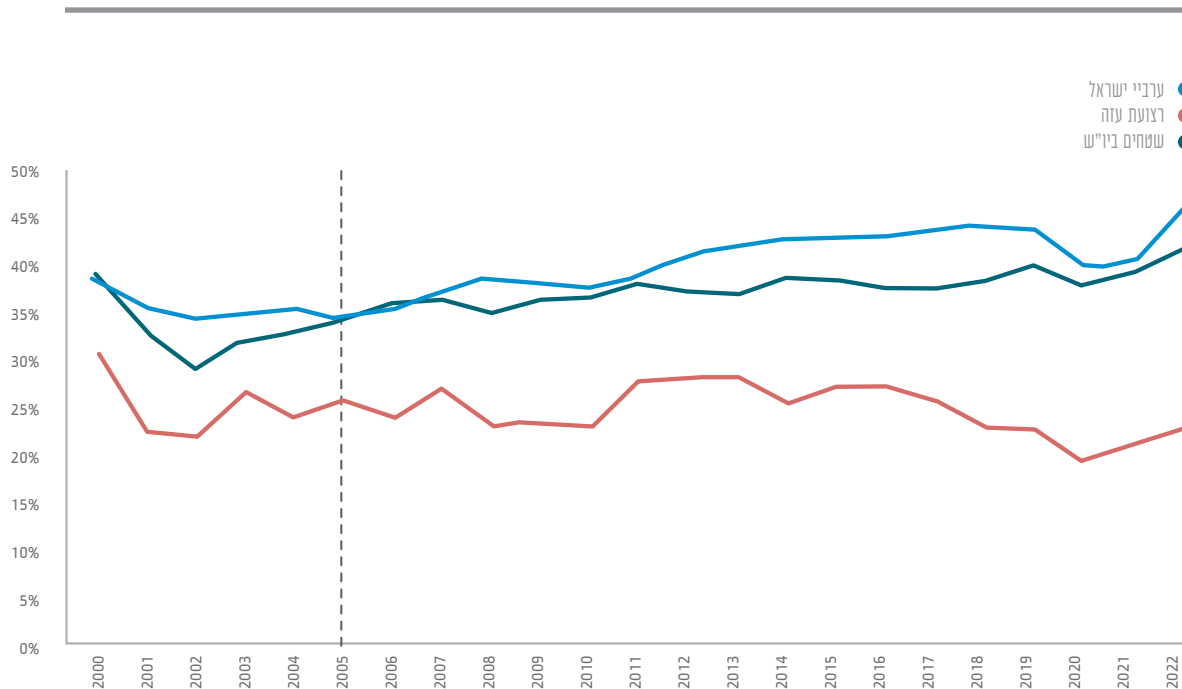
- נתונים ראשוניים מצביעים על פגיעה בכלכלה הפלסטינית, במיוחד ברצועת עזה, באופן חמור יותר מאשר עימותים ביטחוניים קודמים, לפחות מאז האינתיפאדה השנייה.
- הפגיעה הכלכלית התרחשה בשל השלכות ישירות של המלחמה על רצועת עזה, ובשל השלכות עקיפות על השטחים ביו"ש, ובפרט מצמצום נרחב במספר הפלסטינים העובדים בישראל.

הערות: בפרק זה המושגים "פלסטינים" ו-"הכלכלה הפלסטינית" מתייחסים לערביי יו"ש ורצועת עזה ופעילותם הכלכלית; המושג "השטחים ביו"ש" מתייחס לשטחים בהם מתגוררים ערביי יו"ש; מקור חלק מהנתונים הם הלמ"ס הפלסטינית, הכוללת אזורים מסוימים במזרח ירושלים כחלק מהשטחים ביו"ש.

//1

שוק העבודה בשטחים ביו"ש מציג ביצועים חזקים יותר לעומת רצועת עזה, והפערים התרחבו מ-2007, לאחר השתלטות חמאס על הרצועה.

שיעור התעסוקה (גילאי 15 ומעלה) לפי אזור, 2000-2022

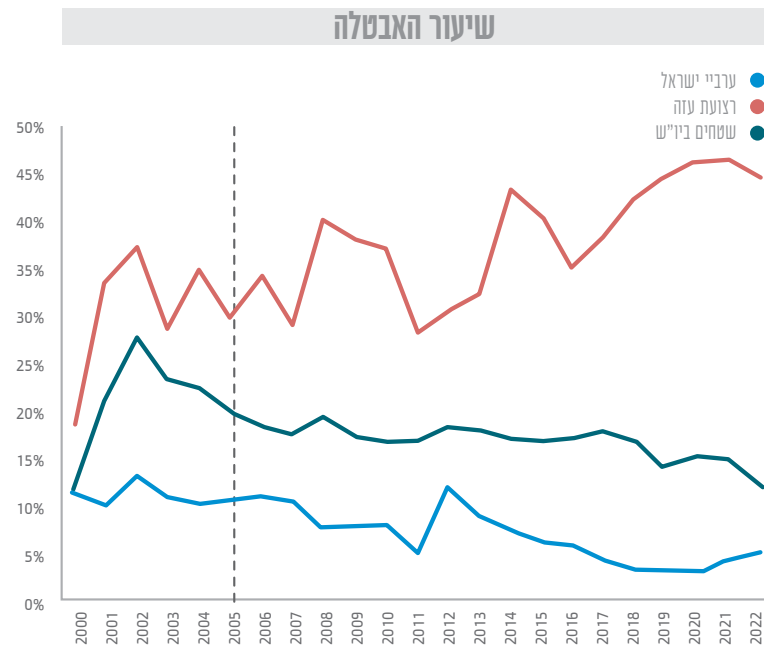
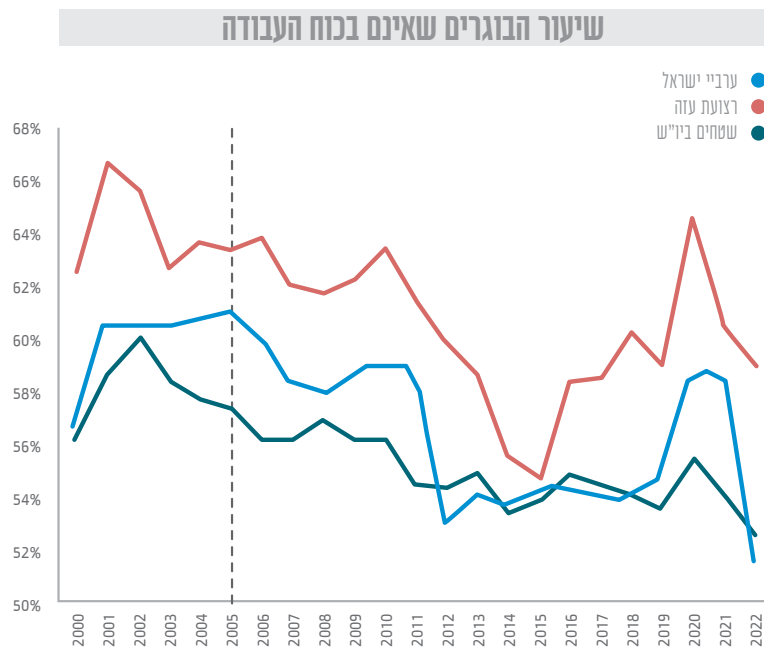

- שיעור התעסוקה ברצועת עזה היה נמוך מאד בשני העשורים האחרונים.

מקור: עיבוד של פורום קהלת לכלכלה לנתונים של הלמ"ס הפלסטינית והלמ"ס הישראלית. הקו המקווקו האנכי מציין את שנת הנסיגה החד צדדית של ישראל מהרצועה.

שיעור האבטלה בשטחים ביו"ש וברצועת עזה גבוה יותר מאשר בקרב ערביי ישראל. שיעור גבוה מהבוגרים ברצועת עזה כלל אינם משתתפים בשוק העבודה.

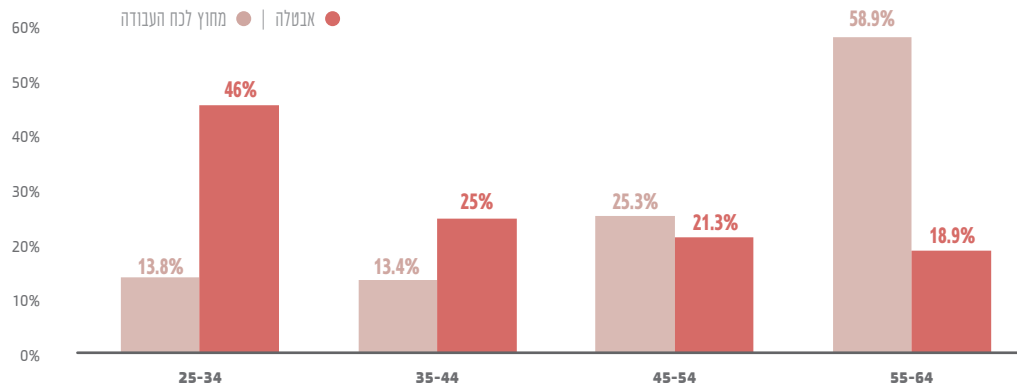
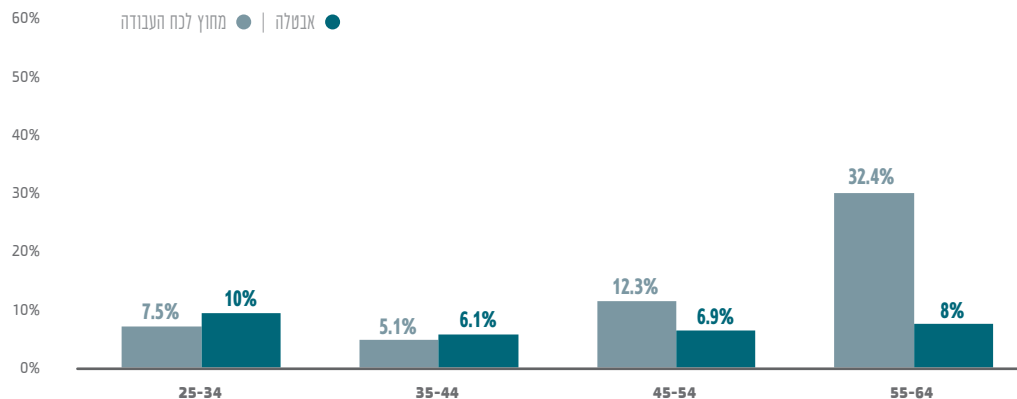
שיעורי האבטלה והבוגרים שאינם בכוח העבודה (גילאי 15 ומעלה) לפי אזור, 2000-2022

מקור: עיבוד של פורום קהלת לכלכלה לנתונים של הלמ"ס הפלסטינית והלמ"ס הישראלית. הקו המקווקו האנכי מציין את שנת הנסיגה החד צדדית של ישראל מהרצועה.

//2

שיעור האבטלה ושיעור האנשים מחוץ לכוח העבודה בקרב הגברים הפלסטינים בגילי העבודה המרכזיים
לפי קבוצות גיל ולפי אזור, 2022

נתוני שוק העבודה של הגברים הפלסטינים חלשים יותר ברצועת עזה מאשר בשטחים ביו"ש.

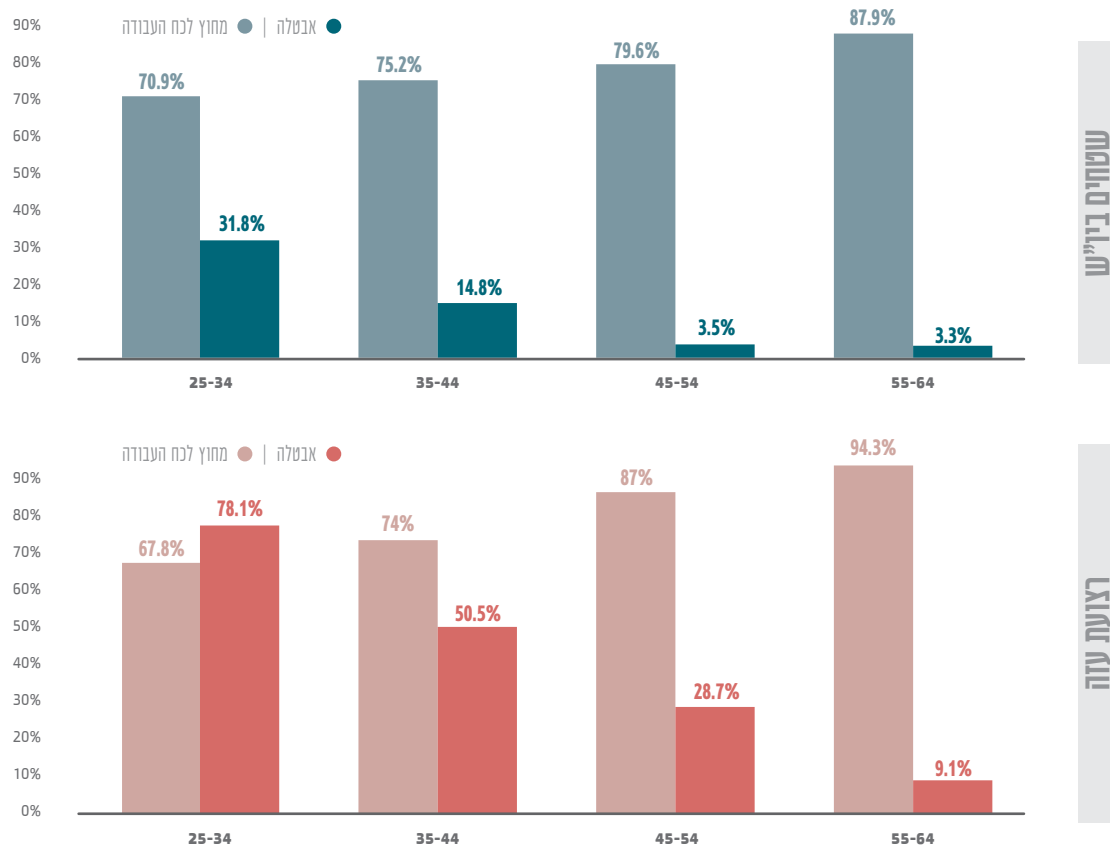
- שיעורי האבטלה בקרב הגברים גבוהים, במיוחד ברצועת עזה, ובקרב האוכלוסייה הצעירה (גילאי 25-34) בשטחים ביו"ש.
- שיעורי הגברים שמצויים מחוץ לשוק העבודה גבוהים גם כן, במיוחד ברצועת עזה. השיעור הגבוה ביותר נמצא בקבוצת הגיל המבוגרת יחסית (55-64) - הן ברצועה והן בשטחים ביו"ש.

מקור: עיבוד של פורום קהלת לכללה לנתוני הלמ"ס הפלסטינית.

שטחים ביו"ש

רצועת עזה

שיעור האבטלה ושיעור האנשים מחוץ לכוח העבודה בקרב הנשים הפלסטיניות בגילי העבודה המרכזיים לפי קבוצות גיל ולפי אזור, 2022

//3

רוב הנשים הפלסטיניות מצויות מחוץ לכוח העבודה הן בשטחים ביו"ש והן ברצועת עזה. שיעור האבטלה של נשים ברצועה גבוה במידה ניכרת מאשר בשטחים ביו"ש.

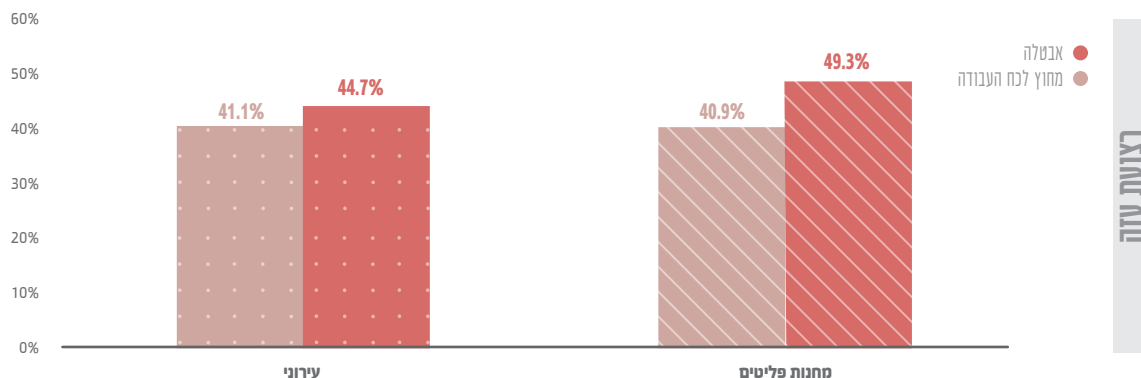
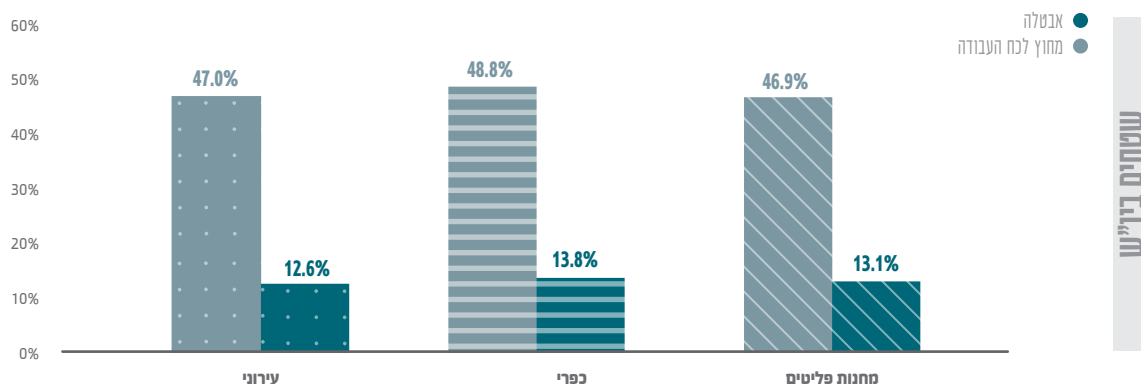
מקור: עיבוד של פורום קהלת לכללה לנתוני הלמ"ס הפלסטינית.

//4

אין כמעט הבדלים בביצועי שוק העבודה בין אזורים "עירוניים", אזורים "כפריים" ו"מחנות פליטים".

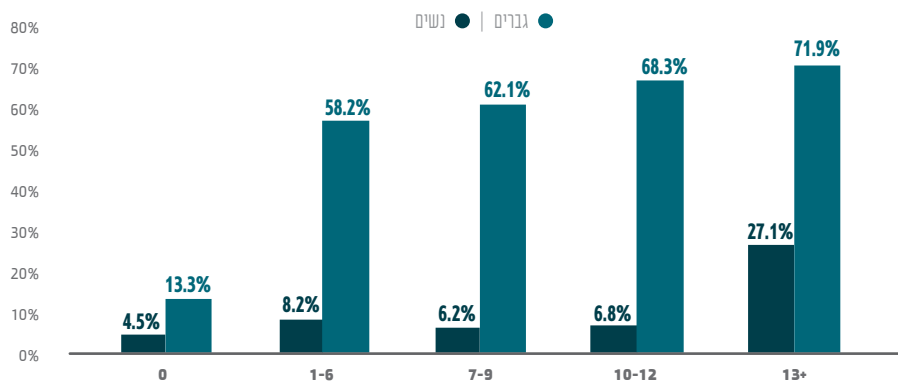
מקור: עיבוד של פורום קהלת לכלכלה
לנתוני הלמ"ס הפלסטינית.

שיעורי האבטלה וההשתתפות בכוח העבודה (גילאי 15 ומעלה) לפי אזור וסוגי יישובים, 2022

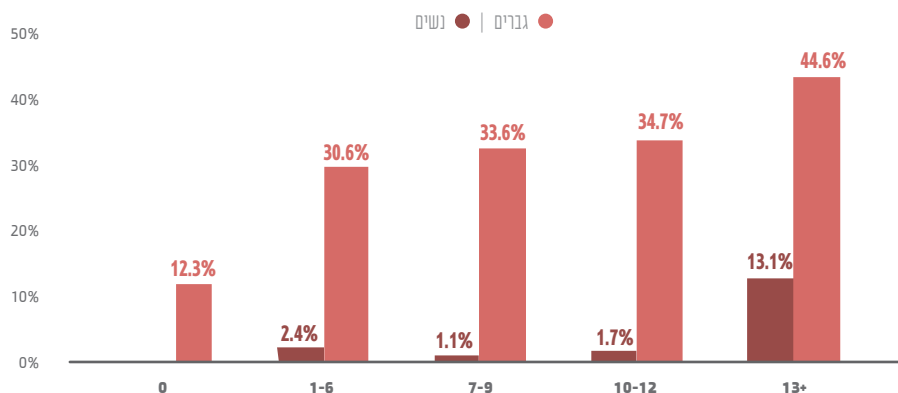

שיעורי התעסוקה (גילאי 15 ומעלה) לפי שנות לימוד לפי מין ואזור, 2022

שטחים ביר"ש

רצועת עזה

//5

שיעורי התעסוקה של הגברים הפלסטינים גדלים עם שנות ההשכלה, אך אצל הנשים שיעורי התעסוקה גדלים רק לאחר 12 שנות לימוד.

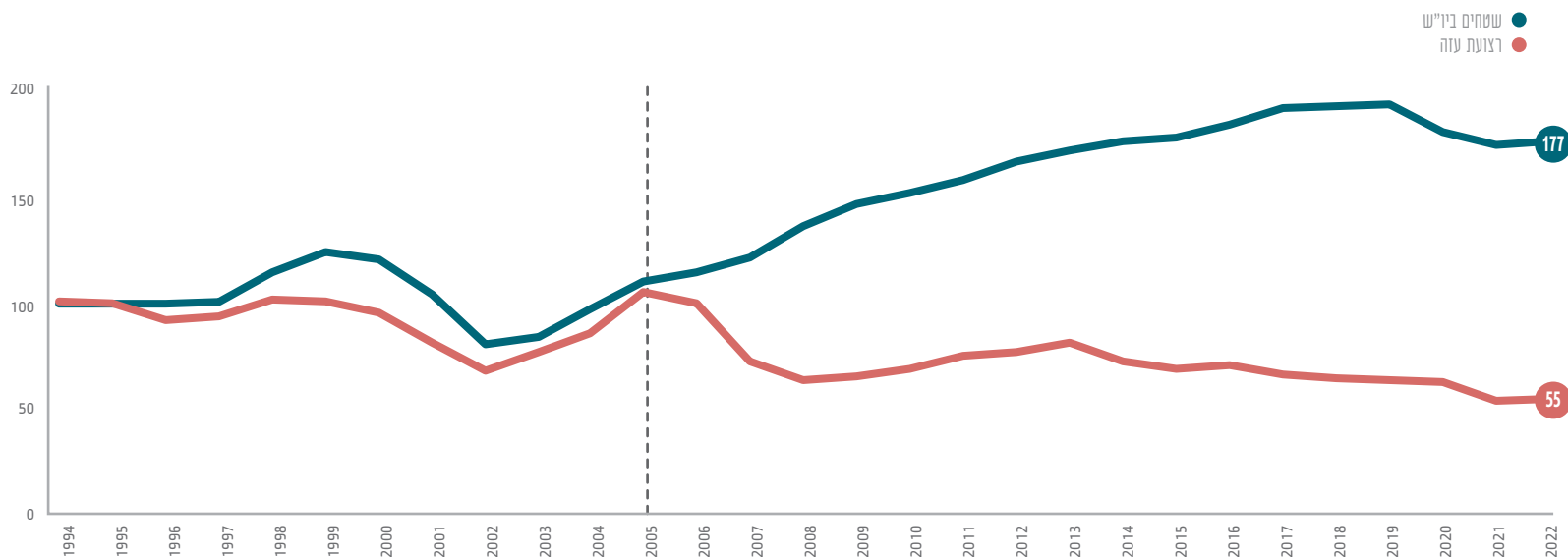
נראה כי יש חסמים משמעותיים (בין היתר, חסמים תרבותיים) ביציאה של נשים לשוק התעסוקה, במיוחד עבור נשים בעלות השכלה נמוכה.

מקור: עיבוד של פורום קהלת לכללה לנתוני הלמ"ס הפלסטינית.

//6

התל"ג לנפש ברצועת עזה הצטמצם בחדות לאחר הנסיגה של ישראל מהרצועה ב-2005, בניגוד למצב בשטחים ביו"ש.

השינוי בתל"ג לנפש* ברצועת עזה ובשטחים ביו"ש
אינדקס: 1994 = 100

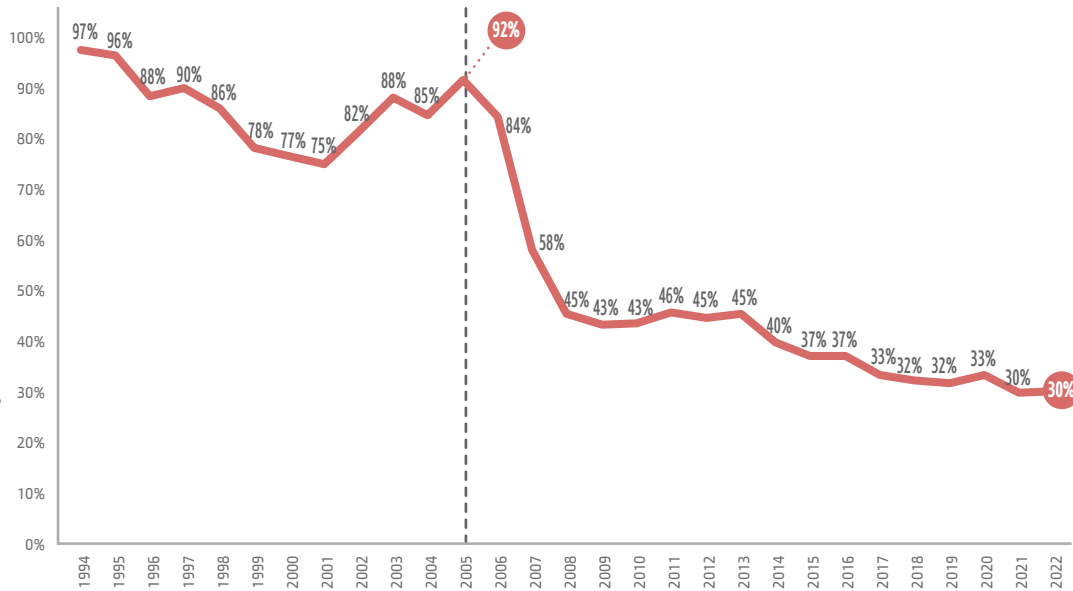

מקור: עיבוד של פורום קהלת לכלכלה לנתונים של קרן המטבע הבינלאומית והלמ"ס הפלסטינית. הקו המקוקו האנכי מציין את שנת הנסיגה החד צדדית של ישראל מהרצועה. התל"ג מחושב במחירים קבועים של שנת 2015 (בדולרים אמריקאיים). *

הירידה בתל"ג לנפש ברצועת עזה בשני העשורים האחרונים, החריפה את הפערים ברמת החיים הכלכלית בין רצועת עזה לבין השטחים ביו"ש.

//6

התל"ג לנפש* ברצועת עזה בהשוואה לשטחים ביו"ש

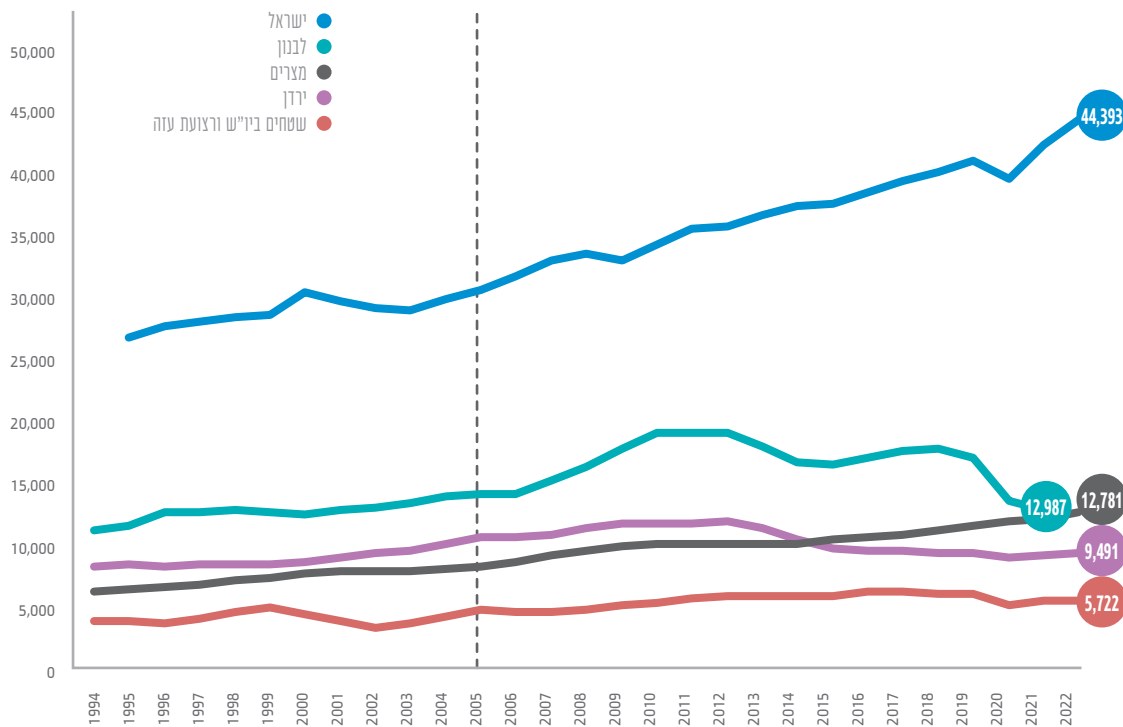

ערב נסיגת ישראל מהרצועה הייתה רמת החיים הכלכלית בה, המתבטאת בתל"ג לנפש, נמוכה בכ-8% בלבד מאשר בשטחים ביו"ש. לאחר הנסיגה הישראלית מהרצועה ב-2005 והשתלטות חמאס לאחר מכן ב-2007 הלכו הפערים וגדלו, ובשנת 2022 רמת החיים בעזה הייתה נמוכה בכ-70% לעומת השטחים ביו"ש.

מקור: עיבוד של פורום קהלת לכלכלה לנתונים של קרן המטבע הבין לאומית והלמ"ס הפלסטינית. הקו המקווקו האנכי מציין את שנת הנסיגה החד צדדית של ישראל מהרצועה.
* התל"ג מחושב במחירים קבועים של שנת 2015 (בדולרים אמריקאיים).

//7

התמ"ג לנפש בדולרים אמריקאיים, במחירים קבועים*

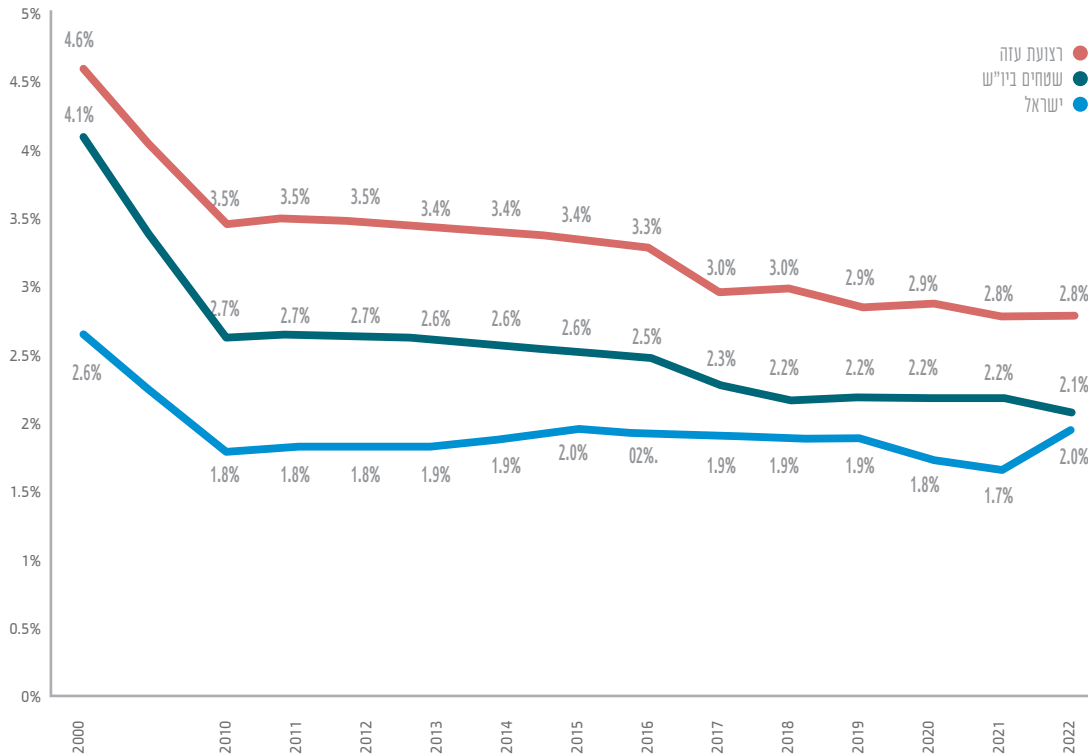
התוצר לנפש בשטחים ביו"ש וברצועת עזה נמוך בהשוואה למדינות ערביות בהשוואה לישראל.

התוצר לנפש ברצועת עזה ובשטחים ביו"ש עמד בשנת 2022 על 13% מהתוצר בישראל ועל 45% מהתוצר במצרים.

מקור: עיבוד של פורום קהלת לכללה לנתוני הבנק העולמי. הקו המקוקו האנכי מציין את שנת הנסיגה החד צדדית של ישראל מהרצועה.

* מחירים קבועים של שנת 2017 ובמונחי שווי כוח קנייה (Purchasing Power Parity).

קצב גידול האוכלוסייה, לפי שנים נבחרות

//8

קצב גידול האוכלוסייה ברצועת עזה ובשטחים ביו"ש פחת בהדרגה ולאחרונה הפער בקצב גידול האוכלוסייה בין השטחים ביו"ש לבין ישראל היה נמוך מאד.

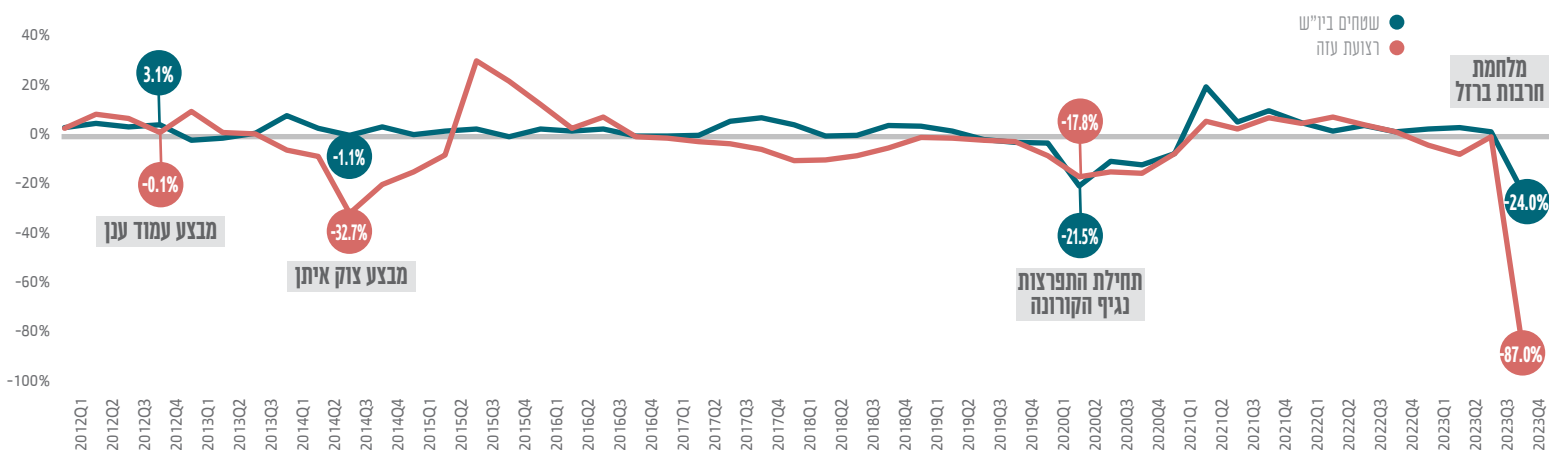
מקור: עיבוד של פורום קהלת לכלכלה לנתוני הלמ"ס הישראלית והפלסטינית.

//9

השלכות מלחמת חרבות ברזל על הפעילות הכלכלית ברצועת עזה ובשטחים ביו"ש בסוף 2023 היו קשות יותר לעומת משבר הקורונה, או עימותים ביטחוניים קודמים.

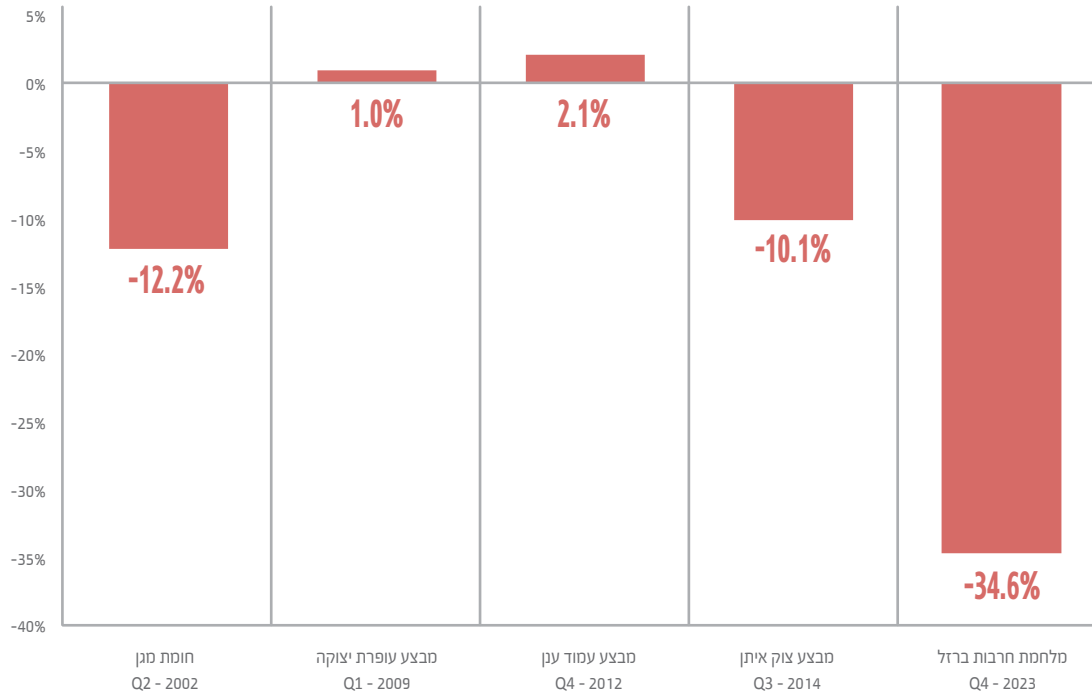
- על רקע המלחמה, הפעילות הכלכלית ברצועת עזה נעצרה כמעט לחלוטין; על פי נתונים ראשוניים, התמ"ג לנפש ברבעון הרביעי של שנת 2023 רשם ירידה של 87% בהשוואה לרבעון מקביל אשתקד.
- המלחמה השפיעה גם על הכלכלה בשטחים ביו"ש, בין היתר כתוצאה מביטול היתרי עבודה למעל 90% מהעובדים הפלסטינים שהועסקו בישראל. נתון שהוביל לירידה חדה בביקושים ובפעילות הכלכלית.

השינוי בתמ"ג לנפש (במונחים ריאליים) בשטחים ביו"ש וברצועת עזה, לפי רבעונים בהשוואה לרבעון מקביל אשתקד

מקור: עיבוד של פורום קהלת לכלכלה לנתוני הלמ"ס הפלסטינית.

השינוי בתמ"ג הריאלי לנפש בשטחים ביו"ש וברצועת עזה, לפי אירועים ביטחוניים משמעותיים
רבעון פרוץ העימות הביטחוני לעומת רבעון מקביל אשתקד (שיעור שינוי)

//10

**הפגיעה בפעילות
הכלכלית בשטחים
ביו"ש וברצועת עזה
כתוצאה ממלחמת
חרבות ברזל הייתה
החמורה ביותר
לעומת עימותים
ביטחוניים קודמים.**

מקור: עיבוד של פורום קהלת לכללה לנתוני
הלמ"ס הפלסטינית.

עובדים פלסטינים בישראל

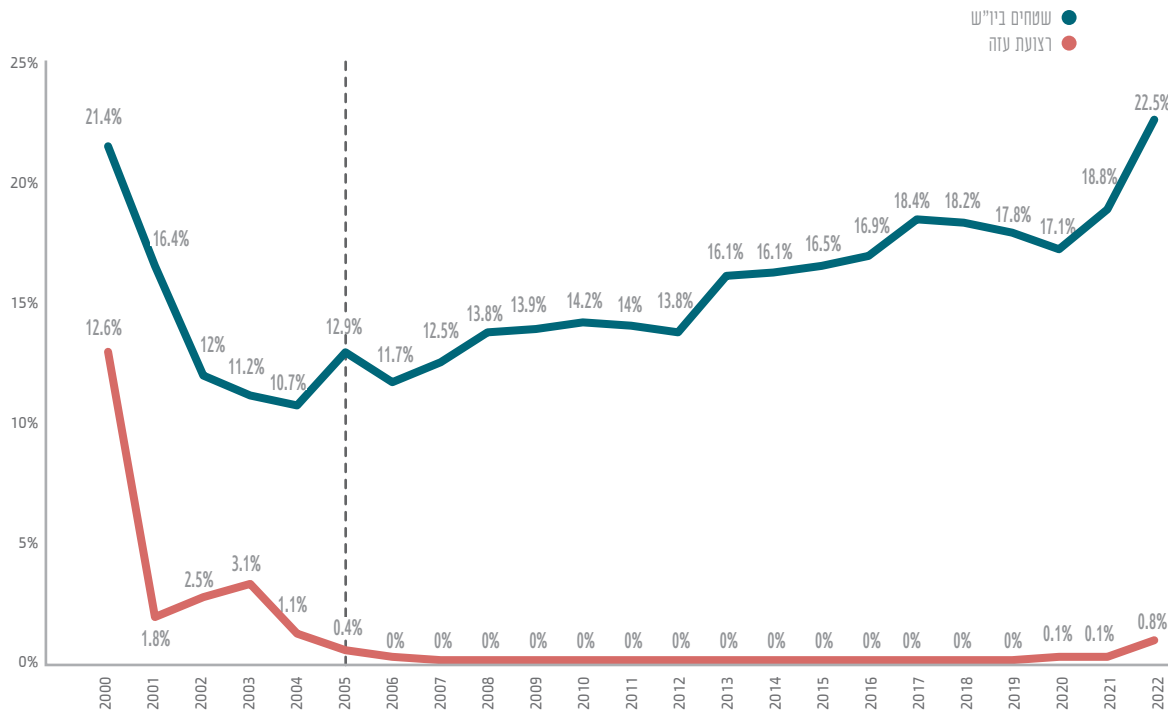

כמעט רבע מהמועסקים הפלסטינים בשטחים ביו"ש הועסקו בישראל ב-2022 - השיעור הגבוה ביותר מאז פרוץ מתקפת הטרור הפלסטינית בשנת 2000.

//11

שיעור העובדים הפלסטינים המועסקים בישראל מתוך כלל המועסקים הפלסטינים לפי אזור

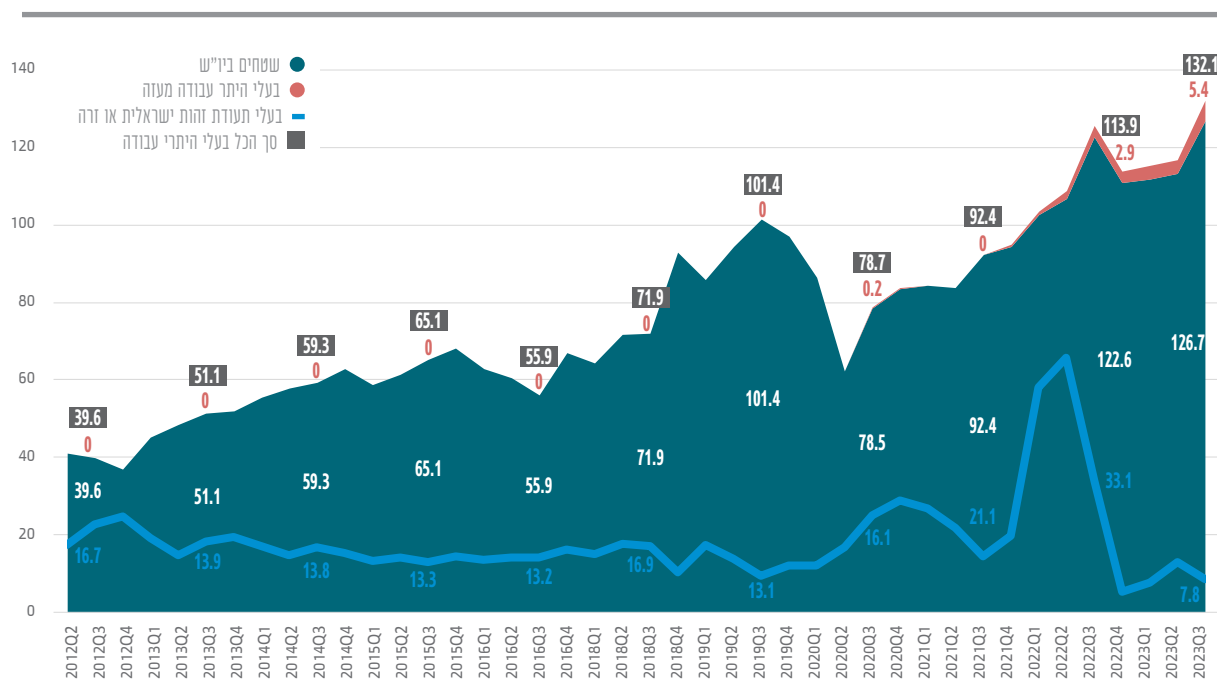
- ב-2020 החלו להיכנס לישראל עובדים מעזה, לראשונה מאז שנת 2006.
- במהלך העשור האחרון כ-80%-90% מכלל הפלסטינים מהשטחים ביו"ש שהועסקו בישראל עבדו ביישובים בתוך הקו הירוק, והשאר ביישובים ישראלים מעבר לקו הירוק.

מקור: עיבוד של פורום קהלת לכלכלה לנתוני הלמ"ס הפלסטינית. הקו המקווקו האנכי מציין את שנת הנסיגה החד צדדית של ישראל מהרצועה.

בתוך קצת יותר מעשור זינק מספר העובדים הפלסטינים בעלי היתר עבודה בישראל ביותר מפי שלושה.

//12

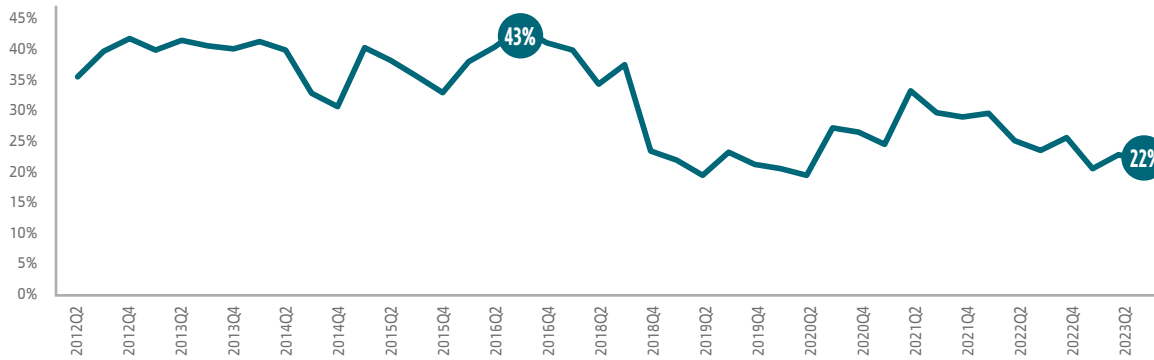
מספר העובדים הפלסטינים המועסקים בישראל, בעלי היתר עבודה (באלפים)
לפי אזור, 2023Q3-2012Q2

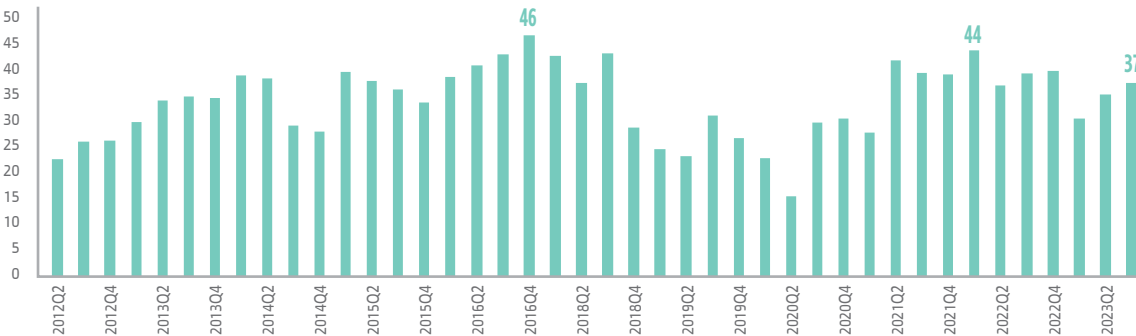
ברבעון השלישי של שנת 2023 נכנסו לישראל אלף עובדים פלסטינים בעלי היתר עבודה, אשר 96% מהם הגיעו מהשטחים ביו"ש. נוסף על כך הועסקו כ-8 אלף פלסטינים בעלי תעודת זהות ישראלית או זרה.

מקור: עיבוד של פורום קהלת לכלכלה לנתוני הלמ"ס הפלסטינית.

שיעור המועסקים הפלסטינים מהשטחים ביו"ש ללא היתר עבודה מתוך סך הפלסטינים מהשטחים ביו"ש המועסקים בישראל 2023Q3-2012Q2

מספר העובדים הפלסטינים מהשטחים ביו"ש ללא היתר עבודה, באלפים 2023Q3-2012Q2

//13

יותר מחמישית מהעובדים הפלסטינים שעבדו בישראל הועסקו באופן לא־חוקי.

שיעור הפלסטינים ללא היתר עבודה מתוך סך הפלסטינים שהועסקו בישראל ירד במידה משמעותית בעשור האחרון, אך הוא נותר גבוה - כל עובד פלסטיני חמישי בישראל היה ללא היתר עבודה.

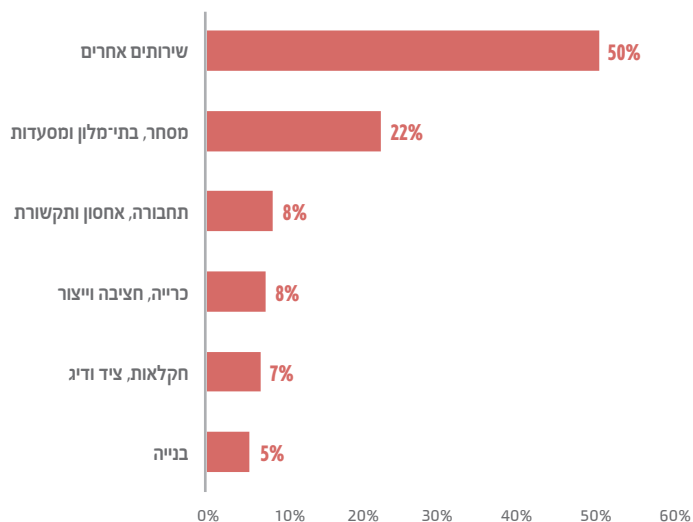
מקור: עיבוד של פורום קהלת לכללה לנתוני הלמ"ס הפלסטינית.

העובדים הפלסטינים מהשטחים ביו"ש עסקו בישראל בעיקר בבנייה, בעוד שהעובדים מעזה הועסקו בעיקר בשירותים אחרים, כגון ניקוי חופים.

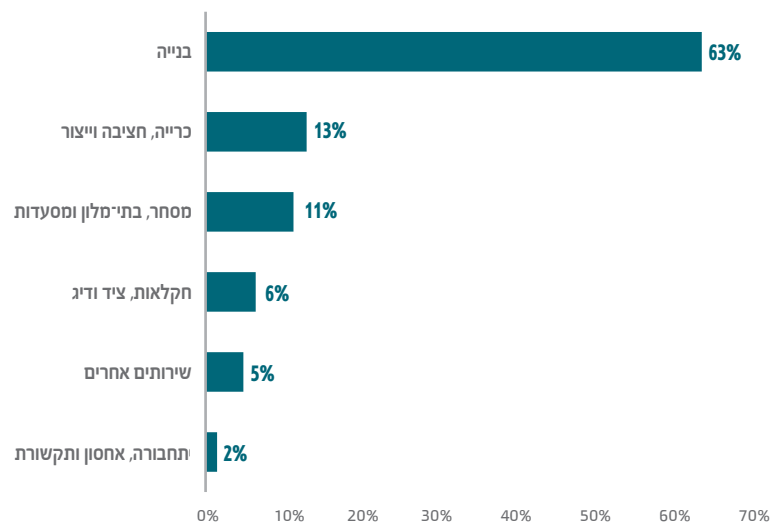
//14

התפלגות העובדים הפלסטינים בישראל לפי ענפים כלכליים לפי אזור, 2022

רצועת עזה

שטחים ביו"ש

מקור: עיבוד של פורום קהלת לכלכלה לנתוני הלמ"ס הפלסטינית.

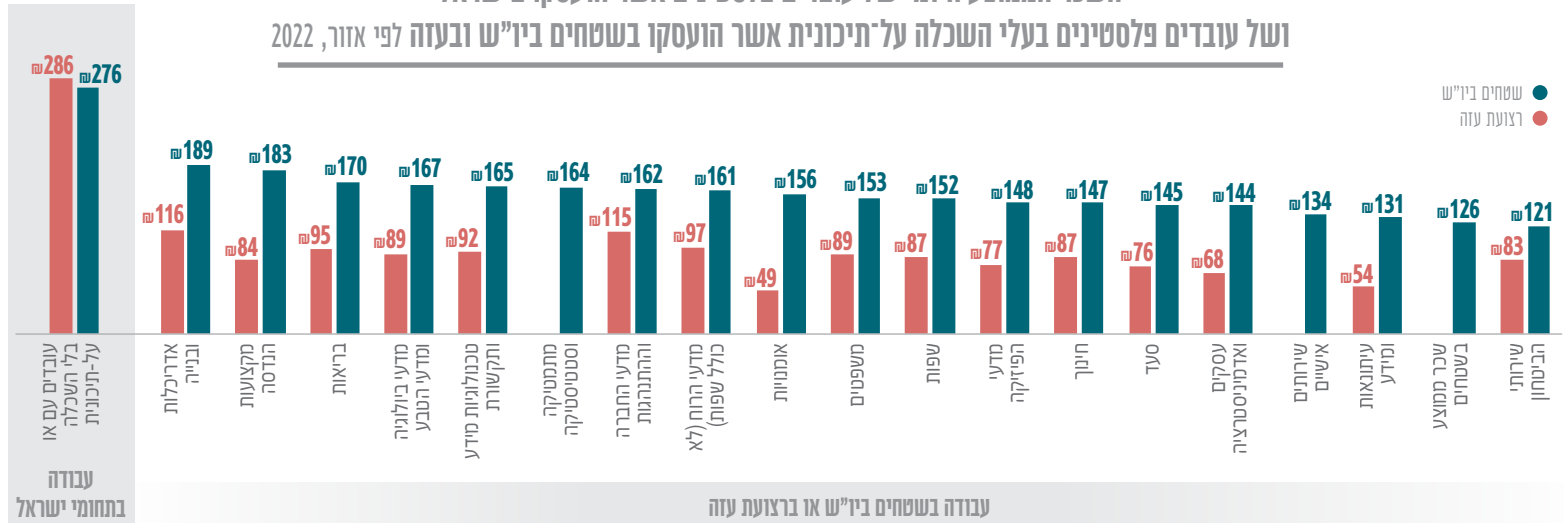
משתלם יותר לעבוד בעבודה פיזית בישראל מאשר לרכוש השכלה.

//15

- שכרם של פלסטינים שהועסקו בישראל היה גבוה באופן משמעותי משכרם של עובדים פלסטינים בעלי השכלה על-תיכונית שנשארו לעבוד בשטחים ביו"ש.
- הגברת הגישה לתעסוקה בישראל עשויה לשבש את מערכת התמריצים בכלכלה הפלסטינית, שכן חלק משמעותי מהאוכלוסייה הלא-משכילה השתכרה יותר מאשר האוכלוסייה המשכילה, ולכן נוצרו תמריצים שליליים להשקעה בהון אנושי.

השכר הממוצע היומי של עובדים פלסטינים אשר הועסקו בישראל

ושל עובדים פלסטינים בעלי השכלה על-תיכונית אשר הועסקו בשטחים ביו"ש ובעזה לפי אזור, 2022

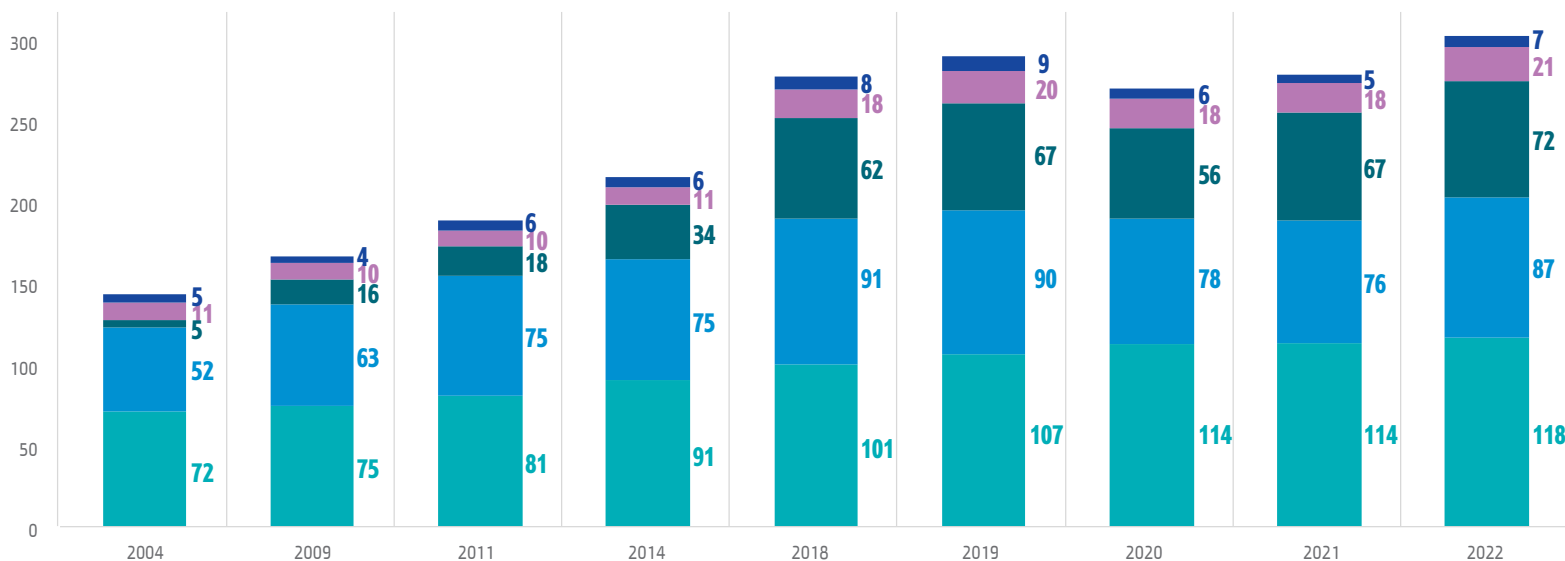
מקור: עיבוד של פורום קהלת לכללה לנתוני הלמ"ס הפלסטינית.

במקביל לגידול במספר העובדים הפלסטינים שהועסקו בענף הבנייה הישראלי, נרשמה בשנים האחרונות ירידה במספר העובדים הערבים הישראלים. ייתכן שיש תחליפיות מסוימת בין עובדים פלסטינים לערביי ישראל.

//16

- ישראלים אחרים
- עובדים זרים מחו"ל
- שטחים ביניים
- ערבים ישראלים
- יהודים ישראלים

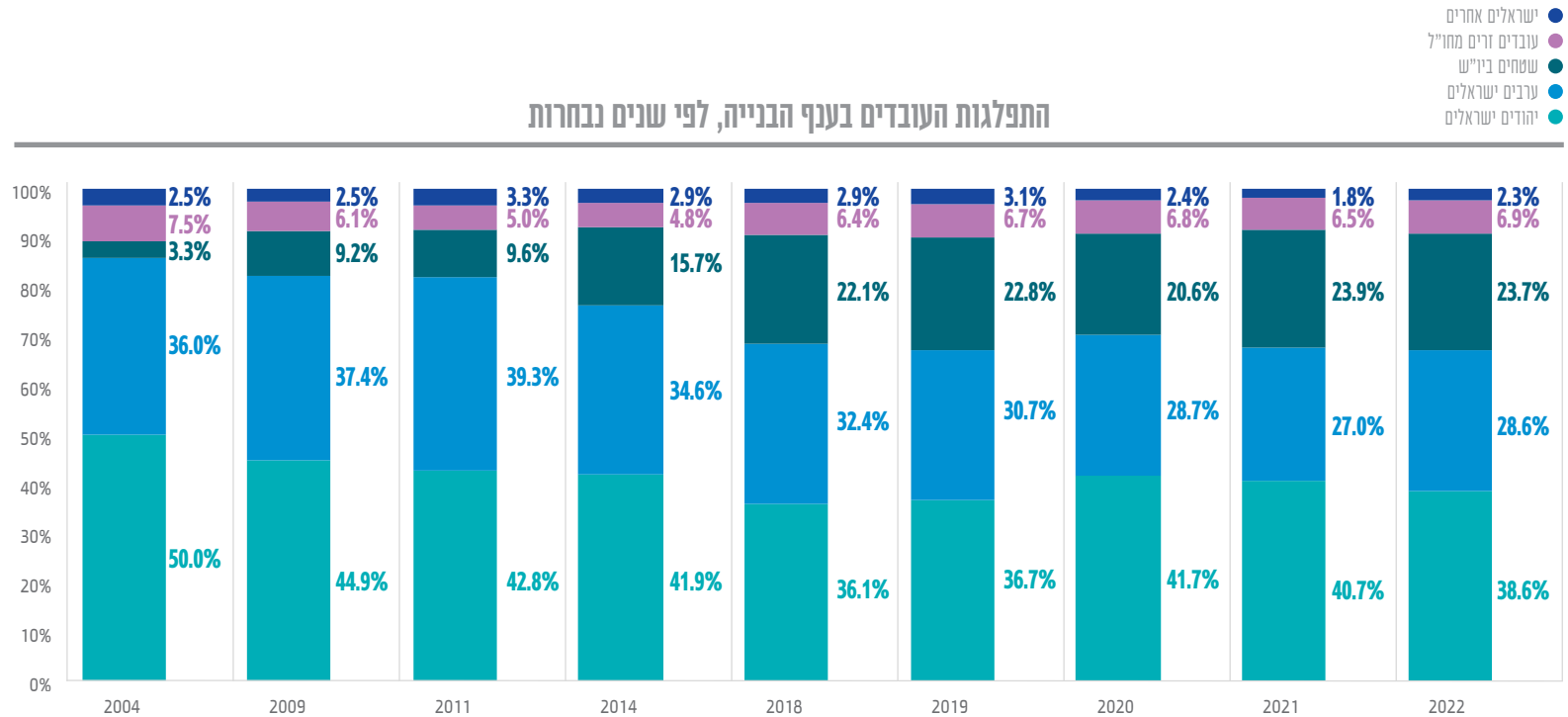
מספר העובדים בענף הבנייה (באלפים), לפי שנים נבחרות

מקור: עיבוד של פורום קהלת לכלכלה לנתוני הלמ"ס הישראלית.

בשני העשורים האחרונים נרשמה ירידה חדה בשיעור העובדים הישראלים בענף הבנייה.

התפלגות העובדים בענף הבנייה, לפי שנים נבחרות

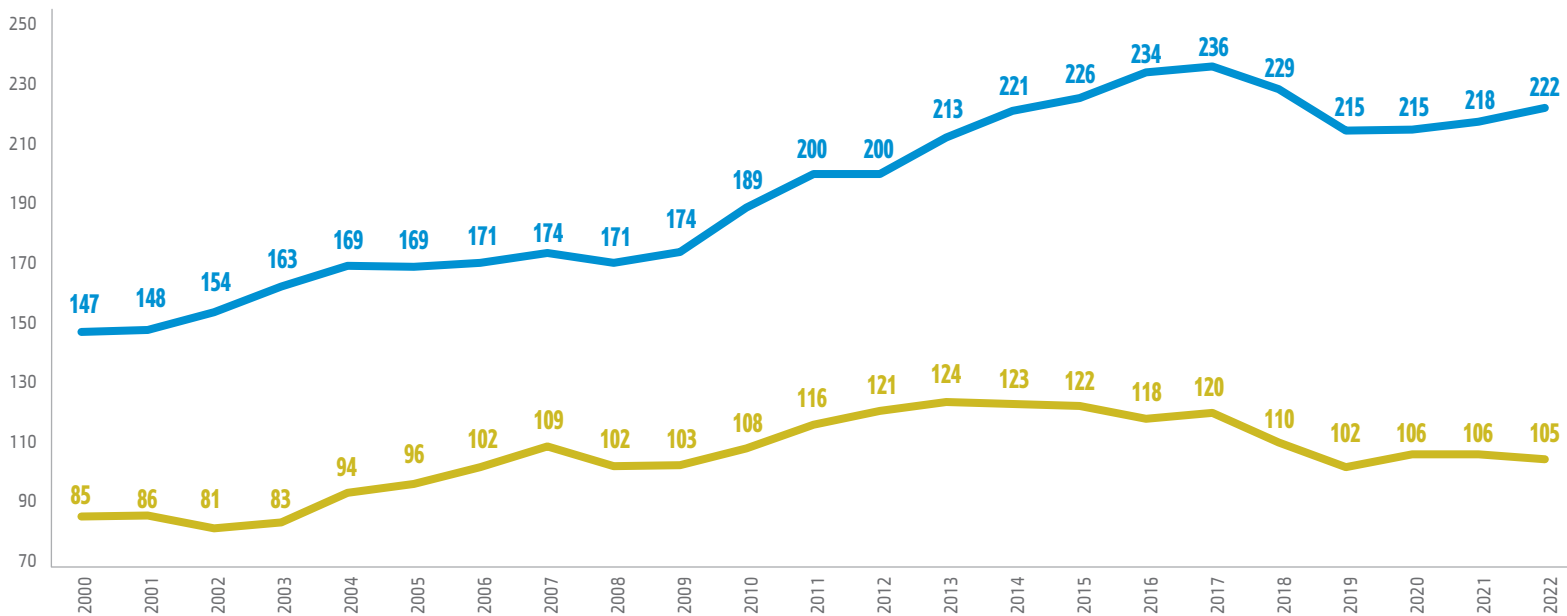
מקור: עיבוד של פורום קהלת לכלכלה לנתוני הלמ"ס הישראלית.

פלסטינים מהשטחים ביו"ש שהועסקו בישראל השתכרו יותר מפי שניים מאלה שעובדים בשטחים.

//17

השכר הממוצע של המועסקים הפלסטינים מהשטחים ביו"ש בהשוואה לשכר במגזר הפרטי
אינדקס: שכר במגזר הפרטי = 100

● עבודה בישראל
● המגזר הציבורי

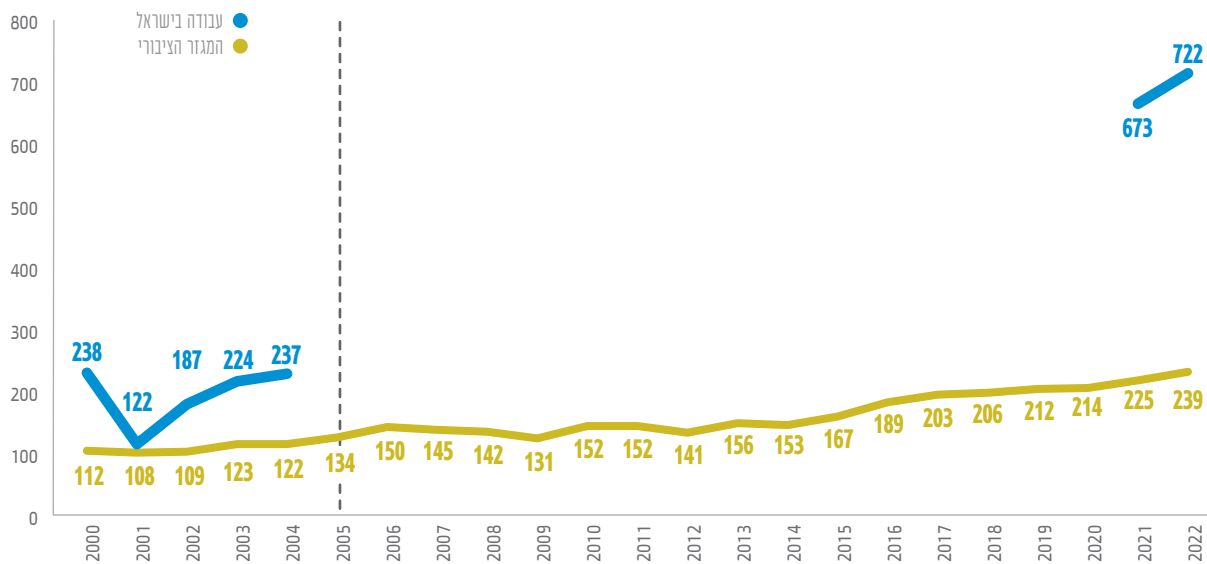

מקור: עיבוד של פורום קהלת לכללה לנתוני הלמ"ס הפלסטינית.

פלסטינים מעזה שהועסקו בישראל השתכרו יותר מפי שבעה ממקביליהם שהועסקו במגזר הפרטי. נוסף על כך, עובדי המגזר הציבורי בעזה הרוויחו יותר מפי שניים מעובדי המגזר הפרטי.

השכר הממוצע של המועסקים הפלסטינים מהשטחים ביו"ש בהשוואה לשכר במגזר הפרטי
אינדקס: שכר במגזר הפרטי = 100

//18

פער השכר בין המגזר הציבורי למגזר פרטי ברצועת עזה הלך וגדל לטובת עובדי המגזר הציבורי לאחר השתלטות חמאס על הרצועה בשנת 2007.

מקור: עיבוד של פורום קהלת לכלכלה לנתוני הלמ"ס הפלסטינית. הקו המקווקו האנכי מציין את שנת הנסיגה החד צדדית של ישראל מהרצועה.